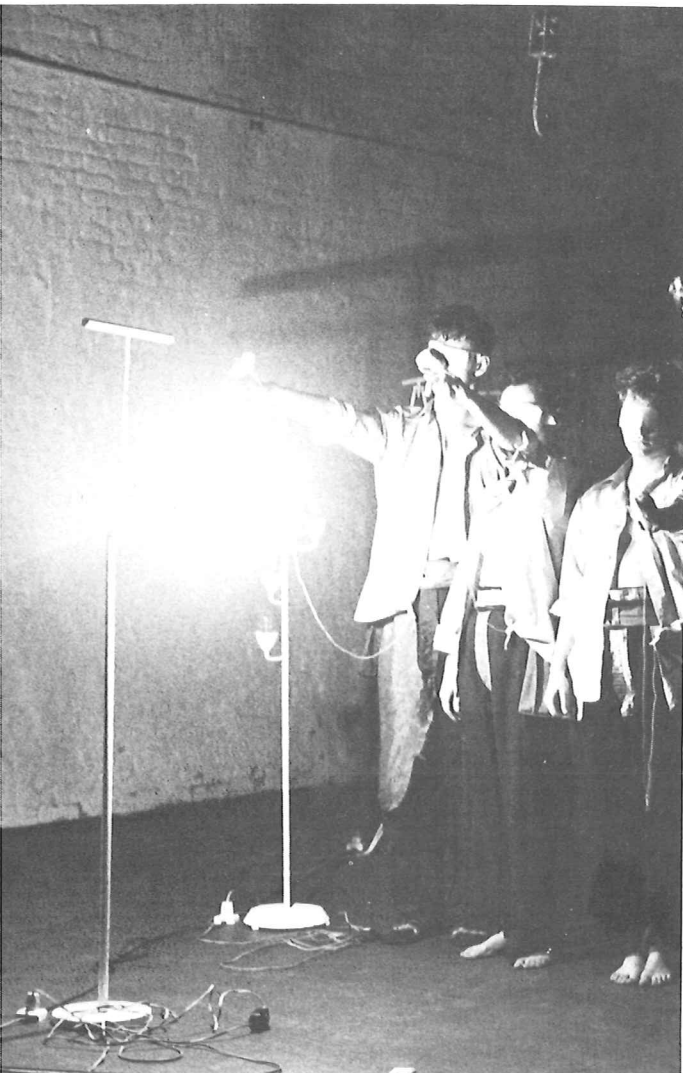

Anderzijds had ik een onbepaalde sympathie voor wat wel een rebellie leek. De massale stroom van afkeer onder het publiek was echter zo sterk dat je mee de wrevel pogde te rationaliseren en verantwoorden, terwijl er fundamenteel toch respect was. Respect aanvankelijk voor zoveel lef; de volgende dag ook instemming met het ingenomen standpunt. In deze ambiguïteit heeft de intellectuele kracht die van de avond uitging, de analytische werkbaarheid ervan, uiteindelijk de doorslag gegeven.

In het gesprek onmiddellijk op de voorstelling in Leuven werd Jan Fabre ervan beticht het publiek als dobbelsteen te gebruiken in zijn theaterwerk. Een slachtofferige houding die haaks staat op wat er net voordien gebeurd was. Die avond was het op de kop af immers één jaar geleden dat *Het is theater zoals te verwachten en te voorzien* was in Brussel in première gegaan (zaal Stalker). Om dat te 'vieren' heeft Fabre de rollen omgekeerd: acteurs en theatermaker werden publiek en critici (en vice versa). Door het voorlezen van theaterrecensies heeft Fabre er het publiek op gewezen waarom het aanwezig was; hij heeft het publiek gevraagd wat het daar kwam doen en waarom het überhaupt naar het theater gaat. Het publiek als slachtoffer? Misschien, maar niet van Jan Fabre.

Theo Van Rompay

Reacties van toeschouwers:

Om naast auteur en organisatoren ook het publiek aan het woord te laten, registreerden we enkele reacties van toeschouwers. Een aantal opmerkingen keerden steeds weer: de woede van zij die zich bekocht voelden, was op het moment van het optekenen der reacties al bekoeld; wie het experiment apprecieerde vond toch dat het te lang geduurd had; wie op die bewuste avond de voorstelling voor de tweede keer zag, reageerde in 't algemeen veel positiever; de meesten gaven Fabre toch nog krediet bij een volgend project en meestal vonden men dat de organisatoren geen schuld trof.

Filip Brichau (student economie)

"Fabre heeft wel het recht te doen wat hij gedaan heeft, maar achteraf vind ik het spijtig: zijn opvoering ging nu maar over één ding, nl. de kritiek op de kunst. Dat is een verarming."

Det De Bosschere (werkt in een Jongerenadviescentrum). "Het eerste uur was ik zeer enthousiast. Zelfs als techniek vond ik dat voorlezen van recensies heel boeiend. Maar m.i. mag je zoiets alleen doen met een publieksgroep die daarvoor gekozen heeft. Nu voel je je geagresseerd omdat je onmachtig bent." (Zij ging de avond daarop opnieuw naar de voorstelling kijken.)

Paul De Valck (werkt bij het Intercommunale Vervoer Brussel) "Mijn vriendin was speciaal voor deze voorstelling uit Gent gekomen. Dit was provocatie en geen theater meer. Daar heb je ook geen 8 acteurs voor nodig. Fabre permitteert zich dingen zoals nukkige popartiesten. Misschien was hij niet tevreden met zijn hotelkamer, maar dat is mijn zaak niet. De organisatoren ontweken elke vraag en wasten hun handen in onschuld."

Guido Hostyn (jurist in overheidsdienst). "Ik voel me verongelijkt, maar ik heb wel iets meegemaakt. Ik denk dat Fabre het gemunt had op het intellectuele publiek van Leuven. Hij is te ver gegaan in zijn idee van artistieke vrijheid. En die acteurs lijken mij slaafse volgelingen."

An-Marie Lambrechts (assistente KUL) "Ik heb die avond zeer goed gevonden. Wel typisch dat hij het Leuvense publiek kiest voor zo'n experiment; in Hasselt zou men het niet nemen. Puur vanuit het standpunt van de maker mogen er geen grenzen aan de artistieke vrijheid gesteld worden, maar nu — ik ging de volgende avond terug — heb ik zo'n 18 uur aan die voorstelling besteed en dat is een bezwaar. Fascinerend was wel om te zien hoe lang het duurde voor het publiek die grens tussen podium en toeschouwersruimte durfde overschrijden. Fabre heeft zijn acteurs wel stevig in de hand, maar het zijn hoegenaamd geen mensen die leven bij de gratie van het publiek."

An Van der Wee (journaliste; zij keek voor de 2de keer) "Ik heb er zeer graag naar gekeken: een voorstelling vol humor, zeer relativerend. Wij zijn zo voorgestructureerd om naar iets te kijken en hier werd je geconfronteerd met je eigen fraseologie. Dit was een voorstelling over een voorstelling. Het publiek reageerde zeer negatief. Het criterium voor mij is artistieke eerlijkheid eerder dan artistieke vrijheid: bij deze voorstelling voelde ik me niet bekocht; bij de show van Herman Van Veen, die ik deze week zag, wél." **Johan Van Heddegem** (hoofd Audiovisuele dienst KUL) "Het was een leuke avond. Ik heb geamuseerd gekeken hoe de agressiviteit loskwam en hoe mensen op de scène zelf taboes (de uitkleedpartij) gingen doorbreken. Toch blijft de vraag: hoe fundamenteel is dit? Living Theatre heeft dit soort dingen al zo lang geleden gedaan. Ik heb wel een probleem met hoe zo iets achteraf gebruikt wordt. De houding van de organisatoren was enigszins dubbelzinnig: enerzijds vonden ze het lastig, want ze voelden zich verantwoordelijk t.o.v. het publiek; anderzijds leken ze me blij om het evenement, de opschudding, de publiciteit."

Ludo Verbeeck (prof. KUL) "Ik vind dit eigenlijk niet goorloofd om zuiver organisatorische redenen: er was een voorstelling besteld en de regisseur heeft niet het recht dan iets anders te serveren. Bovendien schaadt dit zijn eigen zaak. T.o.v. een aantal dingen die we in 1968 meemaakten was dit opgewarmde kost. Ik wil geen principiële uitspraken doen over de vrijheid van de kunstenaar maar ik vind het wel terecht dat de organisatoren de actie van de artiesten niet onderbroken hebben. Wat Fabre deed zweemde voor mij heel heel lichtjes naar een elitair artistiek totalitarisme. Hij zal een volgende keer vindingrijker moeten zijn om het 'déjà vu' te ontlopen."

Thijs Visser (toeschouwer-theatermaker) "Dit was een momentopname van het werk- en denkproces van een groep theatermakers. Het publiek had dit niet in de gaten. Daar er door middel van publiciteit een beeld was geschapen van de voorstelling, wilde men dit beeld hebben, los van het denkproces. Toen bleek dat het beeld behorende bij dit denkproces veranderd was, werd het beeld door het publiek opgeëist en zelfs ingevuld, hierbij vergetend dat het nieuw geschapen beeld ontstaan uit de irritatie hetzelfde beeld was als voorheen getoond werd: hierdoor was het theater zoals te verwachten en te voorzien was met de toeschouwers in de rol van de acteur."

M.V.K.